

Bugete fără secrete

Date. Analize. Politici

www.viitorul.org
www.localbudgets.viitorul.org
www.localtransparency.viitorul.org

Buletin FEBRUARIE 2017

Orașul Comrat vrea să devină mai transparent!

IDIS „Viitorul” a analizat gradul de transparență a 50 de localități din R. Moldova în baza a nouă criterii, perioada de monitorizare cuprinzând activitatea administrațiilor publice locale din anul 2015. În rezultat, a fost stabilit clasamentul privind deschiderea guvernării locale către cetățeni, care poate fi accesat pe www.localtransparency.viitorul.org. Cele mai transparente orașe din R. Moldova s-au dovedit a fi Cimișlia, Chișinău și Cahul.

Atât clasamentul, cât și portalul menționat au stârnit un interes sporit și din partea altor localități, care nu au fost analizate și incluse în clasament. Administrația publică a orașului Comrat, de exemplu, și-a manifestat dorința de a fi inclus în acest top, dar și în viitoarele analize ce vor fi efectuate în privința administrațiilor publice locale din țară.

Experții IDIS „Viitorul” au răspuns solicitării și au analizat atât activitatea autorităților publice locale din orașul Comrat în anul 2015, cât și nivelul de deschidere a administrației publice către cetățeni. Concluziile și recomandările le găsiți în Buletinul „Bugete fără secrete”!

Viorel Pârvan,
expert al IDIS „Viitorul”

PIERDERI: Patrimoniul „fantomă”

02

OPINIE: Veaceslav Ioniță, expert IDIS „Viitorul” - „Valoarea bunurilor publice neînregistrate depășește 15 miliarde de lei”

03

BUGET CIVIC: Bugetarea participativă prinde teren în R. Moldova

04

INTERVIU: Mihai Manoli - „Impozitul pe avere este neconstituțional”

07

EXEMPLU: Bugetele instituțiilor publice din Estonia, accesibile pentru fiecare cetățean

10

CIFRE: Cât ne costă bugetarii

12

RECOMANDĂRI: Orașul Comrat, inclus în topul celor mai transparente localități din R. Moldova

14

PIERDERI

Patrimoniul „fantomă”

Patrimoniul public din localitățile rurale ale R. Moldova a ajuns al nimănui. Mii de imobile care valorează peste un miliard de lei nu au oficial stăpâni, nu figurează în registrul Întreprinderii de Stat „Cadastru” și pot să ajungă oricând în proprietate privată. Autoritățile locale ridică neputincioase din umeri și spun că nu au destui bani în buget pentru a întabula toate terenurile și construcțiile publice. În timp ce primarii așteaptă de ani buni o soluție de la Guvern pentru a rezolva problema, ajutorul ar putea veni de la partenerii externi, care promit finanțare.

UN MILIARD DE LEI FĂRĂ STĂPÂN

Potrivit datelor Curții de Conturi, la începutul anului 2016 în R. Moldova nu erau înregistrate drepturile patrimoniale asupra unor bunuri imobile în valoare de 1,026 de miliarde de lei. Auditorii au identificat doar în raionul Ungheni 240 de imobile „fantomă” în valoare totală de peste 207 milioane de lei.

De exemplu, în localitatea Sculeni nu a fost înregistrat la „Cadastru” niciun imobil din cele 22 contabilizate de primărie, iar autoritățile comunei Manoilești și-au înscris drepturile doar asupra terenurilor, fără construcțiile aflate pe acestea. Actele au fost perfectate acum 14 ani, iar în ultimul deceniu nu s-au găsit bani pentru lucrări cadastrale.

„Terenurile au fost înregistrate în 2002, când era gratis. A fost atunci un proiect de la Guvern. Nu știu de ce specialiștii Primăriei nu au înscris și clădirile. Acum ne-am luat angajamentul să înregistrăm măcar câte două-trei imobile pe an. Pentru anul 2017 am alocat ceva bani din buget în acest

scop, dar ne-am bucura să vină miniștrii cu o inițiativă și să fie pe gratis, odată ce „Cadastru” tot este o instituție publică”, afirmă Valentina Grosu, primarul comunei.

SEDIUL PRIMĂRIEI FĂRĂ ACTE

Aceasta susține că pentru înregistrarea tuturor imobilelor la „Cadastru” ar fi nevoie de cel puțin 30 de mii de lei. Suma este prea mare pentru a fi alocată într-un singur an, în condițiile în care există un deficit bugetar. Potrivit localbudgets.viitorul.org, Primăria Manoilești a avut, în anul 2014, venituri de peste 4,4 milioane de lei, pe când cheltuielile au fost de 6,4 milioane de lei. În viitorul apropiat urmează a fi înregistrate clădirile Casei de Cultură, Oficiului Poștal și jumătate din sediul Primăriei. Cealaltă parte a clădirii aparține unui agent economic, care a găjat imobilul la bancă.

În aceste condiții, există riscul pierderii sediului primăriei care nu este înregistrat cu drept de proprietate publică. „Jumătate din clădire nu a fost vândută. Ea a ajuns în posesia unei gospodării țărănești când s-au împărțit cotele valorice, după desființarea colhozului”, a precizat Valentina Grosu.

PROCEDURĂ ANEVOIOASĂ

În comuna Boghenii Noi din Ungheni mai multe bunuri publice au fost înregistrate la „Cadastru” cu altă destinație, pentru că ar fi mai ieftin. Sediul grădiniței figura în acte ca „depozit”, iar cel al gimnaziului din satul Mircești și al Casei de cultură din satul Poiana – drept „case de locuit”.

Edilul Gheorghe Filipovici susține că a fost o greșeală a specialiștilor de la „Cadastru”, deoarece autoritățile locale au plătit pentru înregistrarea bunurilor conform destinației. „Au încurcat ceva în acte, dar

am descâlcit. Noi vrem să înregistrăm legal toate bunurile, dar pe rând. Altfel trebuie să cheltuim jumătate din bugetul anual. Și procedura este anevoioasă. Durează aproximativ un an”, se plânge primarul.

De multe ori, sunt ratate și venituri la buget din cauza complicațiilor apărute la înregistrarea drepturilor patrimoniale. „Sunt persoane interesate să cumpere clădiri care stau acum în paragină, dar până perfectăm actele mulți se răzgândesc. Dacă cineva propune 30-40 de mii de lei pentru un imobil dărăpănat, trebuie să le spunem mulțumesc. E un mare ajutor pentru bugetul local”, a adăugat Filipovici.

În 2014, autoritățile din Boghenii Noi au cheltuit 3,4 milioane de lei, în timp ce veniturile au fost de 1,9 milioane de lei, potrivit datelor prezentate pe localbudgets.viitorul.org.

VENITURI RATATE

Există numeroase cazuri când, din neștiință sau intenționat, bugetele locale au fost lipsite de venituri importante, pentru că primăriile nu și-au înregistrat corect drepturile patrimoniale.

O asemenea situație a fost și în comuna Curbolț din raionul Sângerei. Primăria a vândut prin licitație clădirea fostei băi publice, fără a fi format un bun imobiliar unic cu terenul adiacent construcției. Cumpărătorul a plătit 35 de mii de lei pentru clădire, iar ulterior a achiziționat de la Primărie 14 ari de teren adiacent cu numai patru mii de lei. „În cazul formării unui bun imobiliar unic, compus din teren și construcție, autoritatea putea să vândă terenul din intravilanul localității la preț normativ cu minimum

201,8 mii de lei. Drept urmare, nu a fost asigurată încasarea veniturilor pasibile la bugetul local în sumă de 197,9 mii lei”, susțin auditorii Curții de Conturi.

Primarul localității, Alexandru Sârbu, recunoaște că au fost ratate niște venituri din această tranzacție, dar spune că suma este mult mai mică și totul s-a întâmplat din neștiință: „Inginerul nostru cadastral a pregătit actele înainte de licitație. El a făcut cum știa. Eu nu cunosc procedura. Suma de două sute de mii de lei este fabuloasă. La noi în sat o casă bună, cu anexe în ogradă, cu garaj și cu teren se vinde cu cinci mii de euro. Iar noi vorbim despre clădirea fostei băi care este distrusă”.

În prezent, la Cubolta sunt înregistrate cadastral toate bunurile publice.

BANI DE LA BANCA MONDIALĂ

În anul curent, Banca Mondială intenționează să finanțeze un proiect pentru evaluarea și înregistrarea masivă a bunurilor imobile din R. Moldova. Problema a fost analizată de experții instituției străine care au avut, pe 15 februarie curent, o întâlnire cu reprezentanții Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

„Plănuim în viitorul apropiat să începem un nou proiect, aspectele principale ale căruia ar fi anume înregistrarea bunurilor imobile, iar în viziunea noastră CALM urmează să joace un rol central în acest proces, alături de Agenția Cadastru și Relații Funciare și autoritățile locale”, a punctat Aanchal Anand, specialist în administrarea terenurilor în cadrul Băncii Mondiale.

În perioada 1999-2005, în R. Moldova a fost implementat un proiect de înregistrare a bunurilor imobile în sistemul unic cadastral. Valoarea acestuia a constituit 24,6 milioane de dolari, circa 16 milioane fiind oferite Guvernului ca împrumut de către Banca Mondială.

OPINIE

Veaceslav Ioniță, expert IDIS „Viitorul”:

„Valoarea bunurilor publice neînregistrate depășește 15 miliarde de lei”

Chiar dacă sistemul cadastral din R. Moldova este unul dintre cele mai avansate în sud-estul Europei, totuși până în prezent există proprietăți neînregistrate, iar evaluarea bunurilor fie nu s-a făcut deloc în majoritatea localităților, fie datele sunt deja depășite, cum este cazul municipiului Chișinău.

Serviciul cadastral are toate capacitățile organizatorice și logistice de a finaliza procesul de înregistrare a bunurilor, însă din cauză că Guvernul nu alocă bani suficienți în acest scop, problema riscă să nu fie soluționată încă mulți ani înainte. Noi estimăm, din rapoartele Curții de Conturi, că valoarea bunurilor publice neînregistrate depășește 15 miliarde de lei, dintre care cel puțin șapte miliarde revin autorităților publice locale. Neînregistrarea cuvenită a proprietăților înseamnă riscuri enorme atât în gestionarea lor frauduloasă, cât și în înstrăinarea lor ilegală.

Autoritățile locale au o putere economică și patrimonială mult mai mică decât o pot avea în realitate. Înregistrarea bunurilor ar crește enorm puterea și capacitatea economico-financiară a APL. Așa cum am menționat mai sus, valoarea patrimoniului în gestiune ar putea fi majorat cu cel puțin șapte miliarde de lei. O problemă conexă la acest subiect este și lipsa evaluării bunurilor sau a reevaluării lor. Pentru bunurile publice, evaluarea ar permite cunoașterea exactă a capacității financiare a autorităților și ar crește puterea economică a autorităților locale. Iar din cauza lipsei evaluării bunurilor persoanelor fizice și juridice, autoritățile locale nu pot aplica pe deplin impozitul pe proprietate, iar drept rezultat anual sunt ratate venituri de cel puțin 500 de milioane de lei cu un potențial enorm de creștere a acestor venituri pe viitor.

Această situație complicată poate și trebuie depășită prin oferirea dreptului autorităților publice locale de a finanța din banii proprii atât înregistrarea bunurilor, cât și evaluarea lor. Conform estimărilor noastre, cheltuielile primăriilor la evaluarea bunurilor sunt compensate de veniturile majorate din impozitul pe imobil în maximum 2-3 ani. Deoarece costurile de evaluare a bunurilor sunt foarte mari, considerăm că evaluarea trebuie făcută nu mai des de o dată la 25 de ani. Iar o dată la cinci ani să se realizeze, potrivit unei metodologii aprobate prin lege, o indexare a valorii bunurilor, ținându-se cont de așa indicatori precum evoluția prețurilor imobiliare, tipul imobilului, anul dării în exploatare, locul amplasării etc.

În prezent, pe întreg teritoriul R. Moldova există mii de proprietăți care nu aparțin nimănui. Unele dintre ele au apărut atunci când, la destrămarea gospodăriilor colective, nu toate bunurile au fost împărțite drept cote-părți, iar unele au apărut pe parcurs, după decesul proprietarului, care nu are niciun urmaș legal. Primăriile au dreptul, iar noi vom insista ca această să devină obligație, ca să-și revindă drepturile patrimoniale asupra acestor bunuri. Acest lucru se realizează prin intermediul instanțelor de judecată, iar costurile de revendicare a drepturilor patrimoniale sunt de zeci de ori mai mici decât valoarea bunurilor obținute. Cert este că atenția scăzută acordată subiectului înregistrării și evaluării bunurilor scade enorm puterea economică a APL și diminuează esențial veniturile lor fie din impozite, fie din gestionarea bunurilor publice deținute.

BUGET CIVIC

Bugetarea participativă prinde teren în R. Moldova

Cetățenii propun idei în baza necesităților pe care le au, obțin împreună cu autoritățile locale finanțare și se implică în realizarea proiectelor. Bugetul civic, un fenomen apărut recent în R. Moldova, ia amploare în comunitățile puternice, responsabilizează cetățenii și consolidează democrația la nivel local. Iar bugetarea deschisă și participativă este premisa care duce la o gestionare eficientă și transparentă a fondurilor publice, în concordanță cu nevoile populației.

LOCUITORII ORĂȘULUI UNGHENI SE IMPLICĂ ÎN REALIZAREA PROIECTELOR LOCALE

Cei peste 3 800 de copii și tineri din cartierul Dănuțeni al orașului Ungheni se bucură astăzi de un loc de joacă, odihnă și sport la standarde moderne. Acest lucru a fost posibil, după ce locuitorii cartierului i-au propus Primăriei orașului amenajarea unei suprafețe de 0,80 ha, iar proiectul a fost realizat inclusiv cu implicarea lor.

Totuși, ideea locuitorilor din Dănuțeni a trebuit să „concuze”, până la realizare, cu alte șase propuneri similare ce au aparținut Grupurilor de inițiativă locală, create în alte cartiere din oraș - Centru, Tineretului, Berești, Vasilica, Ungheni Deal și Ungheni Vale. Inițial, cetățenii orașului Ungheni au fost consultați în privința problemelor cu care se confruntă și au fost stabilite ideile de proiect în cadrul mai multor

activități de informare și consulta-re publică. Ulterior, acestea au fost evaluate de experți independenți din municipiile Chișinău și Iași. Într-un final, propunerea celor din cartierul Dănuțeni, intitulată „Bucuria copiilor din cartierul Dănuțeni”, a ieșit învingătoare, acumulând punctajul maxim.

Astfel, în acest cartier a fost construit un mini-stadion, pavate patru alei, amenajate două grădinițe cu flori, au fost plantați arbori și arbuști, instalate 12 bănci, opt coșuri pentru gunoi și circa 40 de felinare. Aspectul zonei s-a schimbat considerabil și au fost create condiții de organizare utilă a timpului liber pentru copii și tineri. Proiectul a costat în total 274 de mii de lei, 270 de mii dintre care au fost grant, iar 4 000 de lei - contribuția cetățenilor din cartierul Dănuțeni.

Astăzi, cartierul Dănuțeni a devenit mai verde și mai atractiv, pentru că cei care locuiesc aici s-au implicat activ în proiect. Locuitorii s-au mobilizat și în campania de colectare a fondurilor „Un leu pentru cartierul meu” pentru a acoperi cheltuielile destinate unor lucrări neplanificate în proiect, cum ar fi procurarea unei camere de supraveghere video. În acest fel, cetățenii orașului Ungheni s-au transformat din simpli beneficiari în parteneri activi care vor fi mereu consultați cu privire la prioritățile de dezvoltare a orașului, problemele majore și soluțiile de rezolvare a acestora.

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

„Ne dorim mult ca locuitorii acestui cartier să păstreze ceea ce am amenajat în cadrul mini-proiectului „Bucuria copiilor din cartierul Dănuțeni”. Ne propunem ca astfel de terenuri să apară și în celelalte cartiere ale orașului, dar pentru aceasta este nevoie de contribuția fiecăruia realizată prin participarea la activitățile comunitare, păstrarea și protejarea spațiilor verzi”, declară primarul Alexandru Ambros pe pagina web a Primăriei Ungheni, ungheni.md.

În cadrul aceluiași proiect, a fost creat un Comitet consultativ cetățenesc, un Consiliu local pentru transparența bugetară, o rețea de cooperare intersectorială și a fost desfășurat un forum regional unde a fost vernisată o expoziție cu machetele celor șapte proiecte comunitare, precum și o expoziție cu desene ale elevilor de la Școala de Arte Plastice care ilustrează viitoarea imagine a orașului Ungheni.

Modelul de bugetare participativă, aplicat în cadrul proiectului „Cheltuiim eficient bugetul local” și implementat în perioada iunie-noiembrie 2016, a fost preluat de orașul Ungheni de la municipiul Cluj-Napoca, România, unde a fost aplicat cu succes. Proiectul are scopul de promova dezvoltarea orașului prin sporirea participării civice în planificarea bugetară și luarea deciziilor la nivel de comuni-

tate. Acesta a fost cofinanțat de programul polonez de cooperare pentru dezvoltare al Ministerului Afacerilor Externe al Poloniei în cadrul programului Fondul de granturi mici.

DOUĂ MILIOANE DE LEI PENTRU PROIECTELE LOCUIITORILOR DIN CHIȘINĂU

Și în capitală, cetățenii cu vârsta mai mare de 16 ani și reprezentanții ONG-urilor vor putea în curând aplica pentru proiectele finanțate din bugetul civic. Acestea vor putea fi depuse în baza unui formular de cerere publicat pe pagina web oficială a Primăriei municipiului Chișinău, împreună cu o listă a locuitorilor care sprijină propunerea. Proiectele vor fi clasificate în proiecte mici, pentru care va fi alocat un milion de lei, și proiectele mari – suma rezervată în bugetul civic pentru executarea acestora fiind de două milioane de lei. După recepționarea propunerilor de proiecte, acestea vor fi evaluate de o comisie alcătuită din reprezentanții fracțiunilor din Consiliul municipal, consilieri independenți, specialiști de la Direcțiile arhitectură, locativ-comunală și doi reprezentanți ai societății civile, notează portalul diez.md.

Proiectele beneficiare vor putea fi votate online sau prin SMS. Persoanele care vor alege să voteze prin SMS ar putea avea posibilitatea să

Inițiativa „Localități transparente, competitive și sustenabile financiar” este implementată de IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO), cu susținerea financiară a Programului de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și Ambasada SUA în Republica Moldova. Proiectul are drept scop creșterea transparenței, responsabilității financiare și competitivitatea autorităților locale din Republica Moldova.

facă și o donație de 24 de lei în contul proiectului. O altă propunere ar fi ca legislativul local, Consiliul municipal Chișinău, să stabilească domeniul pentru care e destinat fondul de bugetare. Propunerile au fost înaintate pe 18 ianuarie curent, în cadrul discuțiilor publice despre la Regulamentul cu privire la bugetarea participativă în Chișinău.

Potrivit proiectului Regulamentului bugetului civil în municipiul Chișinău, practica bugetării participative urmează a fi testată pe o perioadă de trei ani. Proiectele cetățenilor vor putea fi depuse până la data de 15 martie a fiecărui an și votate în iunie. În raza unui sector vor putea fi realizate maximum trei proiecte mici și unul mare.

Inițiatorii bugetării participative sunt Rețeaua Civică Urbană, Centrul de Informare a Autorităților Locale și consilierii municipali din fracțiunea PPEM. Autorii proiectului consideră că implementarea acestuia în municipiul Chișinău va crește gradul de participare a cetățenilor în procesul decizional, va promova pluralismul de opinii, va spori transparența cheltuielilor publice și calitatea democrației locale.

„Proiectul e încă în pregătire, iar concursul urmează a fi lansat după ce proiectul va fi acceptat de Consiliul Municipal Chișinău”, menționează Vitalie Sprânceană, unul dintre inițiatorii proiectului.

COMUNA COȘNIȚA, LA ÎNCEPUT DE DRUM

Anul trecut, în comuna Coșnița din raionul Dubăsari a fost lansat programul de bugetare participativă, implementat de Primăria comunei și Centrul pentru susținerea inițiativelor de dezvoltare, cu susținerea financiară a

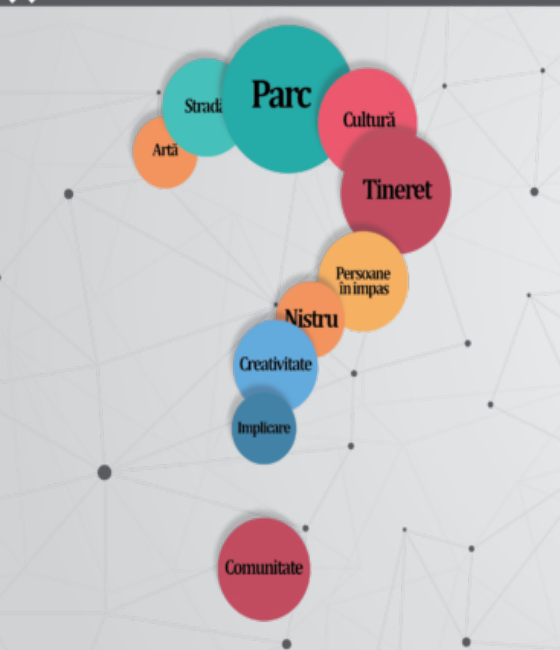
Ambasadei Marii Britanii și a Irlandei de Nord.

Cetățenii satelor Coșnița și Pohrebea care și-au dorit să realizeze o idee de interes public și-au depus propunerile fie direct la sediul Primăriei, fie scanate și expediate la adresa electronică a aceleiași instituții. Inițiativele cetățenilor, cuprinse între 19 000 și 48 000 de lei, se referă la deschiderea unui club de sport pentru tineri, dotarea echipei de fotbal, instalarea coșurilor pentru gunoi, amenajarea unor terenuri de joacă pentru copii, achiziționarea costumelor naționale pentru colectivul artistic din Coșnița, amenajarea fântânilor din localitate, parcări pentru biciclete la instituțiile publice, reparația stației de pompare a apelor reziduale și iluminarea terenului de mini-fotbal. Pentru identificarea și selectarea propunerilor de proiecte, Primăria a desfășurat două etape a concursului de micro-proiecte. Fondul disponibil pentru 2016 a fost de 300 de mii de lei.

„Bugetarea participativă este cu siguranță un instrument inedit de implicare a locuitorilor unei comunități în procesul de distribuire a banilor publici și ne dorim o continuare a acestei inițiative. Însă, pentru a o implementa, acești bani trebuie să existe, iar cetățenii trebuie să fie mai puțin mai rezervați în a se implica în astfel de programe”, susțin reprezentanții de la Primăria Coșnița. Potrivit lor, abia în luna iulie curent va fi decisă alocarea surselor financiare pentru proiectele de bugetare participativă. Intenția primăriei Coșnița este de a utiliza acest mecanism de implicare a cetățenilor la distribuirea bugetului local în mod regulat în fiecare an bugetar, se arată pe pagina cosnita.md.

Ana-Maria Veverița

Dezvoltarea locală depinde de implicarea fiecăruia!

INTERVIU

Mihai Manoli:

„În opinia mea, impozitul pe avere este neconstituțional”

În timp ce statul R. Moldova premiază cu milioane de lei „polițiștii care bat în cap protestarii din fața Guvernului”, pierde procese în instanțele internaționale de sute de milioane de lei cu aportul unor persoane cu interese de la Chișinău, autoritățile speră să adune câteva zeci de milioane de lei la buget din averea impozitată.

Fostul ministru al Finanțelor de la începutul anilor 2000, Mihai Manoli, declară că impozitul pe avere instituit anul trecut în R. Moldova este neconstituțional și aduce argumente în cadrul interviului acordat pentru Buletinul „Bugete fără secrete”.

Dle Manoli, Codul Fiscal a fost completat, pe 1 iulie 2016, cu un nou capitol care instituie impozitul pe avere în R. Moldova. Potrivit acestuia, cei care dețin bunuri imobile cu o suprafață mai mare de 120 de meri pătrați și o valoare de peste 1,5 milioane de lei trebuie să achite la stat 0,8% din valoarea acestora. Ca fost ministru al Finanțelor, credeți că e bine sau nu să avem un asemenea impozit în R. Moldova?

Încă prin anul 1995 a început crearea noii versiuni a Cadastrului și atunci se spunea că începem cu impozitul pe imobil, dar în final va fi un impozit pe proprietate care va include impozitul funciar și cel pe imobil. Au trecut peste 20 de ani și, chiar dacă în rapoartele Ministerului Finanțelor într-un an găsim impozitul pe imobil, în altul – impozitul pe proprietate, constatăm că nu este finalizată implementarea acestui impozit.

Și este regretabil, fiindcă, dacă pornim de la Codul Fiscal, toți cetățenii au drepturi egale. Iar când vorbim de impozitare, politica fiscală trebuie să fie stabilită corect. Prin politica fiscală se are în vedere că plătim o cotă unică toți, dar în funcție de valoarea imobilului pe care îl deținem. Iată aici apar cele mai mari probleme, pentru că, practic, noi astăzi nu avem în baza de date a Cadastrului evaluarea tuturor imobilelor.

A rămas total nesoluționată problema cu impozitul funciar. În opinia mea, în cazul dat a fost important factorul politic. Se votează ceea ce se propune, dar nu se dorește să se intre în esență. Dacă noi implementăm impozitul pe imobil, cream o situație mai bună în teritoriu.

Iată descentralizarea financiară, votată recent, este în opinia mea formală, fiindcă nu creează condiții ca teritoriile să câștige bani în bugetele locale. Impozitul pe imobil este un venit al bugetelor locale, dar impozitul pe avere este perceput la bugetul de stat.

În noul capitol din Codul Fiscal nu sunt recunoscuți ca pasibili de a plăti impozitul pe lux, așa cum i-a spus presa, proprietarii de terenuri, latifundiarii. Vi se pare corect?

Impozitul pe terenuri este parte a impozitului pe imobil. În opinia mea, capitolul VI(1) din Codul Fiscal, care se referă la impozitul pe avere, este neconstituțional, reieșind din prevederile Titlului I al aceluiași document, unde sunt indicate procedurile cum trebuie promovat un impozit nou și o modificare a politicii fiscale, dar și pentru că acestea contravin art. 9, 16 și 58 din Constituție care se referă la proprietate.

Propunerea trebuie să înceapă a fi examinată de la Ministerul Finanțelor, așa cum prevede legislația, dar cred că, în acest caz, șeful Guvernului a acceptat ideea în discuția cu reprezentanții Fondului Monetar Internațional și abia mai apoi a început elaborarea modificărilor. Nu există argumentarea, calculele necesare...

Calcule existau. Ministrul Finanțelor a anunțat că la bugetul de stat urmau a fi încasate 50 de milioane de lei din impozitul pe avere...

Da, și 3 700 de plătitori, dar au plătit 1 938 de persoane. Și nu au publicat datele oficiale...

Ba da. Potrivit fiscului, impozitul trebuie să fie achitat de 2 893 de persoane și au fost acumulate aproape 35 de milioane de lei de la cele 1 938 de persoane care au făcut-o deja.

Inițial, au fost 3 700, cifră anunțată de ministrul Armașu. Titlul I al Codului Fiscal, articolul 6, alin. (9, c) spune că trebuie să fie indicată „sursa de plată a impozitului sau taxei, sursa din care este achitat impozitul sau taxa”. Acest lucru nu este indicat în modificările respective. Mai trebuie să existe și definiția acestui

impozit. În unele țări, acest impozit este numit „pe proprietate”, în altele – „pe avere”, dar intră și imobilul, și terenul. Capitolul VI(1) practic repetă conținutul Capitolului VI, cu unele prescurtări, fără o clarificare a acestei definiții.

Printre persoanele care trebuie să achite acest impozit vă numărați și Dvs. L-ați achitat?

Da. Casa mea este una veche, reconstruită. Evaluarea acesteia a fost făcută din oficiu. Dispun de Notificarea (Informație privind valoarea estimată a bunurilor imobile) recepționată în 2006 – în care este indicată data evaluării 25 iunie 2006, am avut dreptul să atac decizia, dacă nu eram de acord, până la 17 iulie același an, dar informația am primit-o pe 25 august 2006. Informațiile sunt confirmate cu ștampilele corespunzătoare.

Nu am atras atenție acestei situații, fiindcă Cadastrul juridic nu prevedea responsabilități financiare din partea mea ca proprietar. Puteau să mă facă și miliardar, nu mă supăram. Asta e o chestie relativă.

Și apoi, Capitolul VI(1) din Codul Fiscal a fost introdus în iulie 2016, dar cu efect retroactiv, prin derogare, de la 1 ianuarie 2016. Asta chiar dacă, potrivit Codului Fiscal, art.7, alin.(1/1), noile modificări se pun în aplicare peste 180 de zile calendaristice de la data publicării... De ce mai adoptăm legi, dacă facem totul prin derogare?

În plus, există problema evaluării bunurilor.

În ce constă mai exact această problemă?

Nu sunt evaluate toate bunurile imobile din R. Moldova. Fiecare bun are o valoare, dar cum este aplicat impozitul, asta este întrebarea. Eu trebuia să coordonez întrebarea cu FMI când am reconstruit casa? Practic, mă pune în situația ca, peste zeci de ani, eu să nu am din ce plăti acest impozit, sursa, pensia.

Există un principiu – atunci când se stabilește impozitul, trebuie să se cunoască și sursa de plată a contribuabilului. Nu că dorești sau nu, dar dacă poți sau nu.

De ce credeți că au decis autoritățile să impună, totuși, acest impozit?

Din cauza situației financiare din țară. Dacă ne uităm la Legea bugetului pentru anul 2017, 30% din venituri reprezintă granturi și credite, surse externe. Asta înseamnă că noi nu ne câștigăm existența. Peste opt miliarde de lei sunt transferate în bugetul asigurărilor sociale de stat pentru a plăti pensiile, peste două miliarde – în fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală, unde mai sunt aproximativ șapte miliarde. Iată Compania Națională de Asigurări în Medicină este un exemplu când bani mulți nu sunt utilizați eficient. Citiți rapoartele Curții de Conturi și o să vedeți șmecheriile.

Credeți că cele 50 de milioane de lei din impozitul pe avere salvează bugetul?

Iată recent R. Moldova a fost condamnată în SUA și trebuie să plătească 27 de milioane de dolari, adică 540 de milioane de lei. Acest dosar pe care l-am pierdut este cu barbă, a început încă în anii 2000, cu implicarea SA „Gazsnabtranzit”, care la acel timp era responsabilă de tranzitul gazelor prin Republica Moldova. La momentul lichidării companiei nu a existat nicio pretenție financiară față de R. Moldova. Ea a apărut ulterior, în anul 2000. Noi nu am avut oameni de stat care să-i doară pentru țara asta. Un ambasador nu a informat țara la timp și corect... La Ministerul Finanțelor nu venise o astfel de informație. Au trecut anii și s-a îngroșat problema. Atunci era vorba de peste 9,863 de milioane de dolari. În contul acestei datorii, în baza deciziei instanței, a fost interzis transferul către R. Moldova a

unui milion de dolari SUA, sumă datorată de o companie americană pentru utilizarea domeniului „md”. Practic, suma a fost confiscată în contul datoriei decise de instanță. Pentru diferența rămasă, o altă instanță decide încasarea a 27 de milioane de dolari SUA.

Noi suntem o țară care aruncăm milioane la stânga și la dreapta.

Iată cineva vrea să-și asume datoria de 6,5 miliarde de dolari a transnistrenilor la gaze, deși e vorba de problema a doi agenți economici...

Noi, când plătim, dăm cu milioanele și miliardele de dolari, dar acumulăm câte 35 de milioane prin acte normative incorecte.

Spuneți mai sus că noile prevederi ale Codului Fiscal ar fi neconstituționale. De ce nu mergeți în judecată, dacă vă vizează problema?

Nu am încredere în sistemul judecătoresc. Toți cetățenii trebuie să aibă drepturi egale. Eu mă întreb de ce un ministru al Finanțelor plătește din Fondul de rezervă al Guvernului cu șase milioane de lei poliția care bate cu băta în cap protestatarii din fața Guvernului? E o chestie pe care nu pot să-o comentez din punct de vedere etic ca fost ministru. A rămas să planificăm bani în buget pentru bătaia manifestanților. Oameni buni, am ajuns de răsul lumii! Că acumulăm 35 de milioane din averi... Utilizarea eficientă a banilor este o problemă care ține, în primul rând, de Ministerul Finanțelor.

Da, dar când spui că „averile de lux vor fi impozitate”, acest lucru bucură cetățeanul simplu...

Impozitele trebuie plătite, nici nu se discută. Dar veniți la mine să vedeți ce lux am. În primul rând, ce este luxul? Unde-i definiția? În Marea Britanie este așa impozit, dar se aplică imobilelor cu o valoare începând cu două milioane

de lire sterline, în Irlanda – de peste un milion. La noi impozitam 75 de mii de dolari și pornim de la faptul că evaluarea este cu rezerve, relativă, din oficiu. Una dintre probleme este că nici Parlamentul nu intră în esență – lipsa concurenței politice, cei dintr-o fracțiune s-au unit cu alții să ne facă bine, dar înțelegem cu toții ce se întâmplă: corupție politică. Nu s-a găsit niciun parlamentar care să atace această modificare la Curtea Constituțională. În Guvern, în Parlament stau o grămadă de juriști...

Bugetele locale nu au bani pentru a face reevaluarea imobilelor, bugetul de stat la fel, o parte din responsabilități au fost trecute la agenții economici. Spre exemplu, în Belgia această reevaluare se face o dată în zece ani, în alte state din Europa – cinci-șase ani, la noi se vrea în trei, în pofida faptului că există anumite constrângeri legate de capacități, iar R. Moldova nu este pregătită să facă reevaluarea proprietăților o dată la trei ani. Eu înțeleg că statul vrea bani, dar reevaluarea poate însemna și diminuarea valorii. Prețurile la locuințe au scăzut aproximativ cu zece la sută în ultimul an. Potrivit mai multor opinii, există potențial de a spori impozitele și taxele locale, dar deoarece, în linii generale, nivelul de impozitare trebuie să fie în limitele mediei statelor OECD, chiar dacă se majorează un anumit impozit, atunci ar trebui redus un alt tip de impozit. Așa este practica europeană, iar noi avem un Acord de Asociere cu UE. Noi aplicăm și impozitul pe avere, și la vânzări, și la imobil. Practic, achităm același impozit sub diferite denumiri, începând cu luna iunie – impozitul pe imobil, iar în luna decembrie – impozitul pe avere. Bani tot timpul trebuie, dar pe mine mă interesează eficiența cheltuirii acestor mijloace.

Vă mulțumim!

**Interviu realizat
de Raisa Lozinschi**

EXPERIENȚA ESTONIANĂ

Bugetele instituțiilor publice din Estonia, accesibile pentru fiecare cetățean

Bugetele publice sunt vulnerabile nu doar la utilizare inadecvată sau ineficientă, dar și la abuzuri și fraude. Prin urmare, transparența este cea mai bună politică pentru menținerea unui climat de integritate la nivelul

autorităților publice și prevenirea corupției în utilizarea banilor publici.

99% DIN SERVICII, ACCESIBILE ONLINE

Estonia este una dintre cele mai avansate E-societăți din lume, a cărei

poveste de succes se datorează unui parteneriat puternic dintre o guvernare cu viziuni progresiste și o societate proactivă. Astăzi, 99% dintre serviciile publice din Estonia sunt accesibile online, iar mai mult de două treimi dintre cetățenii care le-au uti-

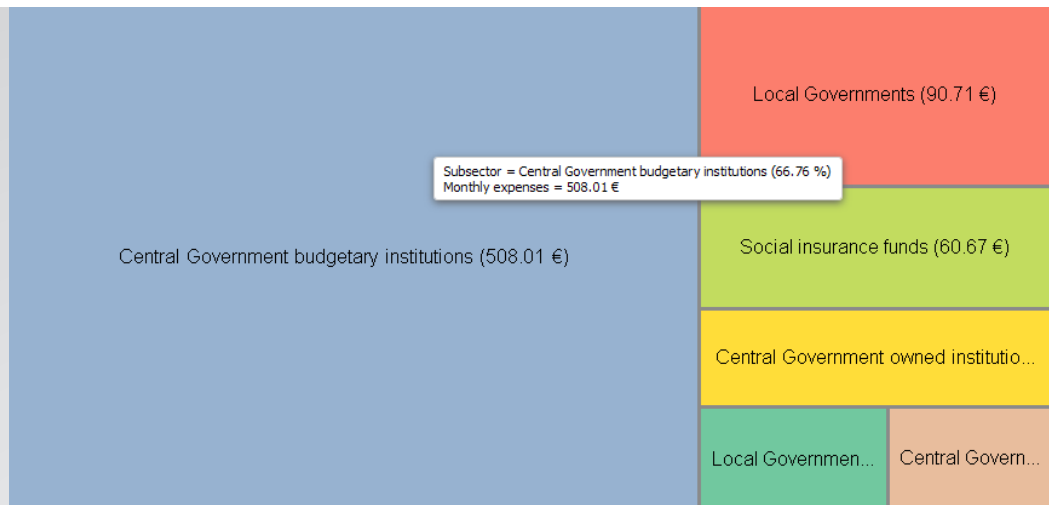
lizat se declară satisfăcuți.

Datele despre starea financiară a autorităților locale din Estonia sunt o informație publică și ușor accesibilă prin intermediul unei aplicații online - States Finances - inițiată și gestionată de către Ministerul Finanțelor. Platforma online a fost dezvoltată inițial, în 2011, pentru a asigura transparența bugetelor autorităților locale. Însă, începând cu anul 2016, a fost extinsă pentru întreg sectorul public: autoritățile centrale (instituțiile bugetare și entitățile subordonate), autoritățile locale și entitățile fondate de acestea, fondurile de asistență socială, precum și alte entități, cum ar fi întreprinderi, organizații, asociații etc. care aparțin sectorului public.

În prezent, toate activitățile financiare ale sectorului public din anul 2004 și până acum sunt publicate în formatul „open data” (date deschise - n.r.) și actualizate lunar. Estonienii dau exemplu și la capitolul implicare și activism civic, astfel că timp de doar patru ani au fost primite mai mult de 200 000 solicitări din partea cetățenilor, circa 0,15 per cetățean, în ceea ce privește funcționarea platformei.

INSTRUMENT DE CONTROL CIVIC

Aplicația a fost dezvoltată prin creșterea gradului de utilitate, prin deschiderea mai multor seturi de date, introducerea modulelor de analiză, devenind totodată un instrument de control civic. Pe platformă sunt disponibile date precum veniturile, cheltuielile, activele, datoriile și angajații entităților publice, fiecare având șapte dimensiuni. Valoarea datelor este descrisă de entitate, perioadă, funcție, cont, partenerul tranzacției, sursa și tipul tranzacției. Având posibilitatea de a urmări cheltuielile publice pe sectoare, modul în care sunt prioritizate acestea - sursele de venituri, datoriile autorităților,

alocațiile bugetare, dar și alte date, cetățeanul poate avea un rol activ în procesul decizional atât la nivel local, cât și central.

Datele deschise înseamnă și capacitatea utilizatorilor de a interpreta și analiza datele cu scopul de a obține exact informația de care au nevoie. Pe lângă vizualizarea datelor, aplicația respectivă permite analiza datelor, inclusiv regionale, capacitatea financiară a autorităților publice, monitorizarea utilizării abuzive a fondurilor publice, a politicilor publice sectoriale, a fondurilor externe atrase de către autorități, dar și realizarea prognozelor. În acest sens, utilizatorii pot compara activitățile financiare ale autorităților locale și analiza cum o localitate vecină reușește să investească mai mult în infrastructură sau de ce cheltuielile mari pentru educație din localitatea sa nu duc la creșterea calității educației.

„UNDE MERG BANII TĂI”

Pe de altă parte, autoritățile locale pot compara activitățile financiare și bugetele proprii cu cele ale altor autorități, cu scopul de a găsi soluții comune pentru eficientizarea bugetelor, sporirea veniturilor sau redistribuirea acestora, luând în calcul interesul cetățenilor.

Prin utilizarea unei platforme de genul „business intelligence”, agenții economici, potențiali contractanți în procedurile de achiziție, au posibilitatea să analizeze preliminar piața pentru a veni cu cea mai bună ofertă care să se plezească pe necesitățile autorității publice. Aceasta contribuie la sporirea concurenței în sector și, respectiv, eficientizează modul în care este cheltuit banul public prin achiziții. Platforma pune la dispoziție și un instrument interactiv „Unde merg banii tăi”, în cadrul căreia fiecare cetățean, prin introducerea valorii salariului, poate să verifice cum cheltuiesc autoritățile taxele și impozitele cu care contribuie el la buget. Spre exemplu, este posibilă vizualizarea sumei care este alocată pentru cheltuielile de electricitate ale bibliotecilor din localitate sau pentru salariile funcționarilor publici din cadrul primăriei.

Prin deschiderea și transparentizarea datelor, autoritățile estoniene își propun de fapt modelarea unei societăți care se implică activ în procesul decizional, iar inițiativele societății civile sunt parte a procesului de dezvoltare a politicilor publice.

Diana Ranga-Enachi,
expertă a IDIS „Viitorul”

CIFRE

Cât ne costă bugetarii

Retribuirea muncii angajaților din sfera bugetară reprezintă o bună parte din cheltuielile bugetelor locale, în anumite localități fiind vorba de mai mult de jumătate din venituri. Suma crește în funcție de numărul de locuitori dintr-o localitate sau alta, pentru că și necesitatea de angajați la Primărie, oficii ale medicilor de familie sau instituții de învățământ etc. este mai mare.

Cheltuieli pentru retribuirea muncii în orașele din R. Moldova, anul 2015:

Orașul	Cheltuielile
Chișinău	871 733 100 de lei
Bălți	143 947 200 de lei
Cahul	25 220 100 de lei
Ungheni	21 066 400 de lei
Orhei	13 855 700 de lei

Orașul	Cheltuielile
Strășeni	12 075 900 de lei
Edineț	11 930 500 de lei
Soroca	11 863 900 de lei
Ceadâr-Lunga	11 169 800 de lei
Vulcănești	10 546 400 de lei

ÎN CHIȘINĂU – CEI MAI MULȚI ANGAJAȚI ȘI CELE MAI MULTE CHELTUIELI

Potrivit datelor publicate pe localbudgets.viitorul.org, ce mai mare sumă pentru retribuirea muncii bugetarilor o cheltuiește anual orașul Chișinău. În 2015, de exemplu, în acest scop au fost alocate peste 871,7 milioane de lei din bugetul municipal. Galina Siminiuc de la Direcția generală Finanțe a Primăriei Chișinău ne-a spus că suma respectivă reprezintă salariile pentru un an a puțin peste 23 de mii de oameni care lucrează în sfera bugetară pe teritoriul orașului. Personalul administrativ al Primăriei era, în 2015, de 943 de persoane, retribuite cu peste 55,5 milioane de lei.

Același portal al datelor deschise arată că pe locul doi în topul orașelor care cheltuiesc cel mai mult pentru retribuirea muncii se situează municipiul Bălți – peste 143 de milioane de lei în 2015. Dacă analizăm numărul de locuitori al celor două orașe – în Chișinău aproape 640 de mii de locuitori, iar la Bălți peste 122,5 mii de oameni, constatăm că aceste cheltuieli sunt proporționale. Totuși, Chișinăul a avut venituri de peste 2,7 miliarde lei, cheltuielile pentru retribuirea muncii constituind 29,6%, în timp ce Bălțiul a strâns peste 383,3 milioane de lei, iar cheltuielile pentru retribuirea muncii au constituit peste 36%.

JUMĂTATE DIN VENITURI, CHELTUIELI PENTRU RETRIBUIREA MUNCII

Localbudgets.viitorul.org arată că Bălțiul este urmat de Cahul la același indicator, administrația locală din acest oraș cheltuind în 2015 peste 25,2 milioane de lei pentru salariile bugetarilor. În top regăsim și orașul Ungheni – peste 21 de milioane de lei, Orhei – peste 13,85 milioane de lei, Strășeni – peste 12 milioane, Edineț – peste 11,9 milioane, Soroca – peste 11,8 milioane, Ceadâr-Lunga – peste 11,1 milioane și Vulcănești – peste 10,5 milioane de lei. În Vulcănești, cheltuielile pentru retribuirea muncii con-

stituie aproape jumătate din veniturile orașului sau 47,3%.

Restul orașelor din R. Moldova au cheltuit pentru retribuirea muncii în același an mai puțin de zece milioane de lei, cele mai mici sume fiind înregistrate în Otaci – peste 1,6 milioane, Ocnița – peste 2,9 milioane, Dondușeni – puțin peste trei milioane de lei, Sângera, suburbie a capitalei – peste 3,4 milioane și orașul Codru de lângă Chișinău – 3,6 milioane de lei.

Potrivit datelor oficiale, aproape o treime din angajații înregistrați în R. Moldova activează în sectorul bugetar. Mai mult de jumătate dintre aceștia sunt lucrători din domeniul învățământului.

RECOMANDĂRI

Orașul Comrat vrea să devină mai deschis pentru cetățeni

Comratul, un oraș cu peste 23 de mii de locuitori din sudul R. Moldova, nu s-a regăsit în clasamentul ce arată gradul de transparență a 50 de localități din R. Moldova, realizat de IDIS „Viitorul” și făcut public în noiembrie 2016. Imediat ce a analizat topul, administrația din Comrat, UTA Găgăuzia, a cerut să fie examinată și pagina web a Primăriei locale ca să știe ce are de făcut pentru o mai bună informare a cetățenilor.

INTERES SPORIT DIN PARTEA ALTOR LOCALITĂȚI

IDIS „Viitorul” a analizat gradul de transparență a 50 de localități din R. Moldova în baza a nouă criterii, iar perioada de monitorizare a cuprins activitatea administrațiilor publice locale din anul 2015. În rezultat, a fost stabilit clasamentul privind deschiderea guvernării locale către cetățeni, care poate fi accesat pe www.localtransparency.viitorul.org. Cele mai transparente orașe din R. Moldova s-au dovedit a fi Cimișlia, Chișinău și Cahul.

Atât clasamentul, cât și portalul menționat au stârnit un interes sporit și din partea altor localități, care nu au fost analizate și incluse în clasament. Administrația publică a orașului Comrat, de exemplu, și-a manifestat dorința de a fi inclus în acest clasament, dar și în viitoarele analize ce vor fi efectuate în privința administrațiilor publice locale din țară.

Experții IDIS „Viitorul” au răspuns solicitării și au analizat atât activitatea autorităților publice locale din orașul Comrat în anul 2015, cât și nivelul de deschidere a administrației publice către cetățeni. Principala sursă de acumulare a informațiilor a constituit-o pagina web oficială a autorităților administrației publice locale www.comrat.md, precum și alte surse (www.gagauzia.md etc.).

PUȚINE INFORMAȚII DE INTERES PUBLIC

Analiza a scos la iveală faptul că administrația or. Comrat nu utilizează pe deplin pagina web, care reprezintă pentru APL-uri un instrument eficient de diseminare a informațiilor publice, aici fiind publicate puține informații de interes public, destinate cetățenilor. Pe pagina web regăsim doar informații precum programul de lucru al autorității publice și al subdiviziunilor sale, cu indicarea

zilelor și orelor de audiență, numele, date de contact și afilierea politică a consilierilor locali, lista instituțiilor de asistență socială înființate de unitatea administrativ-teritorială. La fel, pagina oficială dispune de compartimentul dedicat transparenței decizionale, însă acesta nu conține informațiile necesare prevăzute în pct.14 din Hotărârea Guvernului Nr.967 din 09.08.2016 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional. Remarcăm faptul că pagina web a Primăriei nu conține nici CV-ul primarului, care, însă, este plasat pe gagauzia.md.

Constatăm cu regret că pagina web nu este utilizată pentru a informa cetățenii permanent, în timp util, despre următoarea ședință a autorităților publice și să le comunice agenda subiectelor ce vor fi examinate la ședință. La fel, am constatat necesitatea de a publica pe web conținutul proiectelor de acte ce sunt discutate în ședințele autorităților administrației publice locale pentru a nu limita dreptul și posibilitatea cetățenilor de a cunoaște subiectele discutate la ședințele publice programate.

INFORMAREA PUBLICULUI,**LA TOATE ETAPELE PROCESULUI DECIZIONAL**

În ce privește transparența procesului de elaborare și adoptare a deciziilor, pe pagina web lipsesc orice informații despre acest proces. În acest sens, recomandăm administrației locale să țină cont de următoarele cerințe legale:

- Orice proiect de decizie/dispoziție trebuie să treacă în mod obligatoriu prin procedura consultărilor publice, cu anunțarea pe web despre inițierea acestui proces.
- Anunțul privind organizarea consultărilor publice trebu-

ie făcut public (web) de autoritatea publică cu cel puțin 10 zile până la adoptarea deciziei.

c. Anunțul privind organizarea consultărilor publice conține termenul-limită de prezentare a recomandărilor, modalitatea în care părțile interesate pot prezenta sau expedia recomandări, datele de contact ale persoanelor responsabile de recepționarea și examinarea recomandărilor (numele și prenumele, numărul de telefon, adresa electronică).

d. Autoritățile publice trebuie să înregistreze toate recomandările părților interesate venite pe parcursul desfășurării consultării publice a proiectului de decizie și să le includă în sinteza recomandărilor, cu motivația de acceptare sau respingere a recomandărilor, care este făcută publică până la adoptarea deciziei respective.

e. Este oportun de a institui și consolida consilii consultative, grupuri de lucru permanente sau grupuri de lucru ad-hoc care participă la procesul decizional, fiind acele platforme de dialog continuu și eficient între autoritățile administrației publice locale și societatea civilă.

f. Fiecare autoritate publică trebuie să își desemneze și instruiască coordonatorul procesului de consultare publică, care este responsabil pentru asigurarea transparenței procesului decizional din autoritatea respectivă. Informația cu privire la numele și datele de contact ale coordonatorului procesului de consultare publică în procesul decizional trebuie să fie plasată pe pagina web oficială a autorității publice locale.

g. Autoritățile administrației publice locale trebuie să întocmească și să aducă la cunoștința publicului rapoartele privind transparența în procesul decizional.

h. Autoritățile locale trebuie să asigure accesul cetățenilor la ședințele consiliului local și ale comisiilor sale de specialitate.

i. Informarea publicului trebuie să fie prezentă la toate etapele procesului decizional, inclusiv după adoptarea deciziilor, prin publicarea tuturor deciziilor pe web, pentru a arăta în ce măsură au fost luate în calcul propunerile și recomandările cetățenilor, ale organizațiilor neguvernamentale și ale altor factori interesați.

ACHIZIȚIILE PUBLICE TREBUIE SĂ FIE LA VEDERE

Administrația locală a or. Comrat trebuie să asigure transparența la toate etapele de *achiziții publice*, prin aducerea la cunoștință publică a anunțurilor de achiziții publice, a rezultatelor achizițiilor publice și prin publicarea pe web a contractelor de achiziții, astfel ca și publicul să aibă posibilitatea să monitorizeze executarea acestora.

Eforturi trebuie depuse și în *domeniul administrării patrimoniului public*, prin publicarea pe web și comunicarea rezultatelor licitațiilor/concursurilor/negocierilor directe de vânzare/locățiune/arendă ale bunurilor-proprietate deținute de unitatea administrativ-teritorială.

În ce privește *procesul bugetar*, proiectul de buget și rectificările la buget trebuie să fie consultate public, cu plasarea acestora pe pagina web, pentru ca părților interesate să le fie asigurate pe deplin posibilitatea de participare la procesul de planificare a bugetului localității. La fel, pe web trebuie publicat bugetul unității administrativ-teritoriale și rapoartele privind executarea bugetului anual, pentru ca cetățenii să știe cum au fost utilizați banii publici.

Administrația locală trebuie să asigure accesul publicului la toate informațiile ce se referă la *selectarea și angajarea cadrelor în serviciul public*, prin publicarea informațiilor ce se referă la funcțiile vacante existente în serviciul public, incluzând descrierea postului pentru funcția vacantă și cerințele de calificare față de candidații pentru funcțiile vacante, numărul și numele candidaților ce au participat la concursurile de selecție pentru posturile vacante, procesele-verbale ale comisiei de selectare a candidaților pentru funcția vacantă, incluzând evaluarea comisiei și clasamentul solicitanților.

Pentru a preveni *conflictele de interese și actele de corupție*, a consolida integritatea și a stabili anumite standarde profesionale în serviciul public, considerăm necesar de a:

- publica declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale primarului, viceprimarilor și funcționarilor publici;
- elabora și publica Codul de etică pentru aleșii locali;
- de a institui și aduce la cunoștință publică mecanisme de raportare a comportamentului lipsit de etică (exemplu: număr de telefon de încredere, anticorupție etc.).

CV-URI, PROIECTE ȘI ANALIZE FINANCIARE

Administrația publică locală trebuie să informeze și să asigure accesul persoanelor sau al familiilor defavorizate la toate tipurile de *servicii sociale* și instituții de asistență socială existente, prin aducerea la cunoștință a programelor de asistență socială adoptate și a informațiilor despre serviciile sociale furnizate, inclusiv modalitatea de aplicare pentru un potențial beneficiar.

Nu în ultimul rând, se impune asigurarea transparenței tuturor *programelor și proiectelor de asistență*, ale căror beneficiari sau executanți sunt autoritățile administrației

publice locale, cu indicarea informațiilor ce se referă la denumirea, scopurile și sarcinile de bază, beneficiarii și executorii principali de program, termenele și rezultatele de realizare scontate, volumul și sursele de finanțare.

Totodată, administrația locală trebuie să-și orienteze eforturile spre asigurarea transparenței și profesionalismului în administrarea corporativă a întreprinderilor municipale și a societăților comerciale cu pachet majoritar deținute de unitatea administrativ-teritorială. Printre informațiile publice de bază necesare a fi aduse la cunoștința cetățenilor notăm CV-urile conducătorilor și analizele financiare anuale ale acestor entități.

Realizarea cu succes a acestor măsuri va constitui un model de urmat pentru celelalte administrații publice locale.

Viorel Pârvan,
expert al IDIS „Viitorul”